

УДК 340.6(038)

ОПТИМІЗАЦІЯ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОГО ПРАВОЗНАВСТВА У ВМ(Ф)НЗ УКРАЇНИ ЯК АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ-СТОМАТОЛОГІВ

Г. Ф. Кривда, Р. Г. Кривда, Л. М. Ларсон, Д. О. Уманський, В. М. Дігтяр

Одеський національний медичний університет

OPTIMIZATION AND WAYS OF FORENSIC MEDICINE AND MEDICAL LEGISLATION TEACHING IMPROVEMENT IN HIGHER MEDICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE IN THE ASPECT OF INCREASE OF QUALIFYING LEVEL FOR FUTURE SPECIALISTS-STOMATOLOGISTS

H. F. Kryvda, R. H. Kryvda, L.M. Larson, D. O. Umanskyi, V. M. Dihtyar

Odesa State Medical University

У статті проведено аналіз та узагальнення досвіду викладання предмета, нормативно-правового забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу, намічено шляхи покращення формування, підтримки та вдосконалення професійної компетентності лікаря-стоматолога, враховуючи світові тенденції розвитку вищої освіти, і також завдання, які стоять перед вітчизняною вищою медичною школою у зв'язку з її інтеграцією в загальноєвропейську освітню систему.

The article adduces the analysis and synthesis of experience teaching the subject, the legal provision of credit-modular system of educational process, ways of improving the formation, maintenance and improvement of professional competence of the dentist, taking into account global trends in higher education, and also problems faced by domestic higher medical education in connection with its integration into the European educational system.

Вступ. З метою узагальнення пропозицій набутого досвіду нами були проаналізовані публікації останніх років, офіційні документи прийняті країнами – учасницями Болонського процесу, а також нормативно-правові акти, відомчі документи, інструктивні та навчально-методичні матеріали, що регламентують та регулюють організацію навчання студентів медичних ВНЗ в аспекті формування кваліфікаційного рівня майбутніх спеціалістів. Слід визнати, що методична основа формування професійної компетентності лікаря в галузі судової медицини (особливо судово-медичної стоматології), судово-медичної експертизи та медичного законодавства, на нашу думку, має потребу у вдосконаленні та корекції. Ця точка зору знаходить розуміння та розділяється авторами численних публікацій, які присвячені питанням викладання судової медицини та медичного законодавства в медичних ВНЗ нашої країни та країн ближнього за-

рубіжжя. Пошук оптимальних шляхів покращення рівня знань студентів (в майбутньому – лікарів-стоматологів), забезпечення безперервності, етапності, послідовності навчального процесу став конкретним завданням нашого дослідження.

Основна частина. Згідно з навчальним планом та програмою навчальних дисциплін “Судова медицина”, “Медичне правознавство” вивчення їх здійснюється впродовж VI семестру 3-го року навчання напряму підготовки “Стоматологія” за кредитно-модульною системою.

Змістом судової медицини та медичного правознавства як навчальних дисциплін в медичному ВНЗ є:

1) навчання студентів теоретичних та практичних питань судової медицини в об'ємі, необхідному для успішного виконання лікарем обов'язків спеціаліста чи лікаря-експерта у випадках залучення його до проведення комісійної (комплексної) експертизи, та в

інших випадках згідно з процесуальним законодавством;

2) формування системного (експертного) мислення майбутнього спеціаліста;

3) надання знань щодо правових аспектів професійної діяльності лікаря, які виникають при наданні медичної допомоги, в тому числі в зв'язку з:

а) звертанням потерпілого в лікувально-профілактичний заклад по факту нанесення йому пошкоджень;

б) передаванням в обумовлених законом випадках інформації про стан потерпілого працівникам правоохоронних органів;

в) вилученням тканин у процесі первинної хірургічної обробки ран чи оперативного втручання, що призводить до ліквідації чи змін форм пошкодження;

г) вилученням з тіла потерпілого сторонніх предметів (куль, шроту, осколків);

д) правильним оформленням медичної документації;

е) грамотним описуванням в медичних документах виявлених у пацієнта пошкоджень;

4) ознайомлення з клінічними та морфологічними особливостями перебігу патологічних процесів при різних видах зовнішніх впливів та екстремальних станах;

5) надання знань з правових засад лікарської діяльності відповідно до чинного законодавства;

б) надання знань щодо проведення судово-медичної експертизи у справах з професійних та посадових правопорушень медичного працівника.

Основними критеріями визначення рівня професійної компетентності студентів-стоматологів після завершення вивчення навчальних дисциплін “Судова медицина”, “Медичне правознавство” є:

знання:

1) процесуальних і організаційних основ судової медицини та судово-медичної експертизи, правових аспектів діяльності лікаря у випадку залучення його до участі в процесуальних діях в якості спеціаліста, або лікаря-експерта;

2) особливостей використання професійних знань та навичок лікарів-стоматологів для вирішення питань, які поставлені для вирішення судово-слідчими органами;

3) судово-медичної танатології від юридичних та медичних аспектів констатації смерті людини до встановлення її причини та зв'язку з пошкодженням, захворюваннями чи станами померлого;

4) порядку та методик огляду трупа на місці події, його особливостей залежно від категорії, роду та виду смерті;

5) способів та методик виявлення речових доказів біологічного походження, правил їх вилучення, запакування та направлення для подальшого дослідження;

6) особливостей вищевказаних способів та методик відповідно до встановлення їх судово-стоматологічних особливостей;

7) порядку призначення, проведення і методик судово-медичного освідування потерпілих, звинувачених та інших осіб;

8) принципів трактування результатів лабораторних досліджень об'єктів судово-медичної експертизи;

9) вимог щодо документального оформлення виконання судово-медичної експертизи;

10) правових відносин у галузі охорони здоров'я відповідно до чинного законодавства;

11) судово-медичної експертизи у справах з професійних та посадових правопорушень медичних працівників;

вміння:

1) надання допомоги працівникам правоохоронних органів при формулюванні питань, що підлягають вирішенню шляхом проведення судово-медичної експертизи;

2) описування патоморфологічних змін та пошкоджень, вирішення питання про прижиттєвість чи посмертність їх утворення, давність, послідовність та механізм їх формування, здатність померлого після одержання травми чи розвитку патологічного стану здійснювати активні цілеспрямовані дії;

3) визначати ступінь тяжкості нанесених тілесних пошкоджень;

4) описувати посмертні зміни та судити за ними про давність настання смерті;

5) формулювати (висновок) лікаря-експерта;

6) системно аналізувати обставини події, медичні документи та дані медичного і біологічного характеру у матеріалах справи;

7) аналізувати, інтерпретувати та використовувати в практичній діяльності юридичні норми, установлені або санкціоновані державою, які регулюють правовий статус медичних і фармацевтичних працівників при здійсненні ними діагностики, профілактики та лікування захворювань, а також правові відносини громадян з органами та закладами охорони здоров'я.

Додатковими критеріями кваліфікаційного рівня майбутніх спеціалістів є:

1) закріплення в свідомості студента почуття професійного та громадянського обов'язку;

2) належна психологічна підготовка студентів до роботи з професійно-незвичайними об'єктами, які є характерними для судово-медичної експертизи;

3) знання та використання інформаційних і комунікаційних технологій в судово-експертній діяльності.

Підвищення якості підготовки лікарів-стоматологів з судової медицини та медичного законодавства, для того щоб зробити їх конкурентоспроможними на ринку праці, забезпечується:

1) переорієнтацією навчання з засвоєння максимальної кількості інформації, як його кінцевого завдання, на формування компетенції – конкретних навичок та вмінь використовувати засвоєне в процесі навчання на практиці, розвиток культури системного мислення, здатності не тільки засвоювати, але і створювати принципово нові знання та технології в процесі подальшої професійної діяльності;

2) використанням у педагогічному процесі сучасних інноваційних технологій, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів і дають можливість пе-

рейти від репродуктивної форми навчання до більш прогресивної – продуктивної;

3) подальшим розвитком матеріально-технічної та інтелектуальної баз кафедр судової медицини та медичного законодавства;

4) використанням у навчальному процесі принципів акмеології (науки про закономірності розвитку професіоналізму), андрогіки (науки про мистецтво навчання дорослих) та доказової медицини.

Висновок. Враховуючи соціальну та юридичну значимість набуття майбутнім лікарем-стоматологом знань та вмінь з судової медицини, їх тісний взаємозв'язок з іншими клінічними дисциплінами, низький вихідний рівень знань студентів, вважаємо за раціональне викладання дисципліни “Судова медицина”, “Медичне правознавство” в медичному ВНЗ на IV курсі стоматологічного факультету.

Література

1. Концепція розвитку вищої медичної освіти : наказ МОЗ України та АМН України № 552/51 від 12.09.2008 р.

2. Бабанін А. А. Медичне право / А. А. Бабанін, В. І. Ясінський. – Сімферополь, 2005. – 363 с.

3. Мілерян В. Є. Методичні основи підготовки та проведення практичних занять в медичних ВНЗ : методичний посібник / В. Є. Мілерян. – К., 2004. – 80 с.

4. Підаєв А. В. Болонський процес в Європі / А. В. Підаєв, В. Г. Передерій. – К., 2005. – 187 с.

5. Судова медицина, медичне законодавство : програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / за ред. Б. В. Михайличенка. – К., 2009. – 36 с.

6. Кривда Г. Ф. Етично-правові аспекти лікарської діяльності в Україні : монографія / Г. Ф. Кривда, І. О. Юхимець, А. Х. Завальнюк. – Одеса : Астропринт, 2008. – 192 с.